

Emlékezés Mailáth Györgyre (1786-1861), a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótanácsi tagjára

Remembering György Mailáth (1786-1861), Member of the Directorate of the Hungarian Academy of Sciences

Mailáth György országbíró, főispán, a Főrendiház elnöke, a Magyar Tudományos Akadémia igazgató tanácsának tagja 1786. április 22-én született Zavarban (Pozsony vármegye). 1861. április 11-én hunyt el Bécsben. Mailáth György komoly részt vállalt a Magyar Tudós Társaság, a Magyar Tudományos Akadémia elődjének szervezésében és alapszabályainak kidolgozásában. Egyik alapítója volt a Magyar Tudós Társaságnak, melynek igazgatótanácsi tagjává választották 1830. november 17-én.

Mailáth György a székhelyi Mailáth család sarja. Apja, Idősebb Mailáth György (1752-1821), királyi személynök, a királyi ítélőtábla elnöke, édesanyja, Hrabovszky Klára volt. Anyai nagyszülei Hrabovszky Gáspár (1710-1791), Pozsony vármegye főispánja, és Baranyay Julianna voltak. Mailáth György felesége, Uzovics Karolina volt. Uzovics Karolina szülei Uzovics Lőrinc és Kvassay Franciska voltak. Mailáth György fia volt ifjabb Mailáth György (1818-1883), országbíró, a Főrendiház elnöke, akit a Magyar Tudományos Akadémia 1863-ban az Akadémia igazgatótanácsának tagjává, 1880-ban pedig tiszteleti tagjává választott.

Középiskolai tanulmányait nagybátyjának, Mailáth Antal nagyprépost házában és felügyelete alatt a győri bencés gimnáziumban végezte. A pesti egyetemen folytatott bölcséleti tanulmányokat 1803-ban.

Két éven át, 1809 és 1810 között, mint aljegyző, 1811-ben, mint főjegyző, majd 1814-től mint Pozsony vármegye első alispánja folytatott hivatali működést. Gróf Cziráky Antal királyi biztos mellett albiztosi minőségben Erdélybe küldték az ottani úrbéri viszonyok rendezésére. 1811-ben a Pozsony vármegyei rendek országgyűlési követévé választották. Említést érdemel, hogy Kállay Ferenc, akit 1832-ben a Magyar Tudományos Társaság levelező, majd néhány hónappal később rendes tagjává választott, 1812-től Pozsonyban Mailáth György mellett, mint joggyakornok dolgozott.

Mailáth György évtizeden át igen jelentős közéleti pozíciókat töltött be. 1821-ben helytartótanácsossá, 1822-ben pedig ítélőmesterré nevezték ki. 1825. december 30-án királyi személynök, a karok és rendek elnöke lett.

1831 novemberében államtanácsossá (Staatsrat) nevezték ki. 1839. április 4-én országbíró lett. Ezt a tisztséget csaknem kilenc éven át, 1848 márciusáig, viselte.

Mailáth Györgyöt néhány hónappal később, mint udvari tanácsost a pozsonyi magyar kancelláriánál alkalmazták. Kiemelendő, hogy a reformkor országgyűlésein felelősségteljes hivatalát kivételes államférfiúi bölcsességgel, hozzáértéssel látta el.

Mailáth György érdemei jutalmául a Szent István-rend középkeresztje, majd nagykeresztje kitüntetésben részesült. Belső titkos tanácsos is lett. 1828-ban Hont vármegye főispánja lett. A főispáni hivatal másfél évtizeden át, 1843-ig töltötte be. Megállapítható, hogy Mailáth György 1825–1847 között a magyarországi ügyekre igen nagy befolyással volt.

Mailáth György országbíróként az 1840. évi országgyűlésen komoly érdemeket szerzett az úrbéri törvények reformjára, a mezőrendőrségre, a váltójogra (*ius cambiale*), a kereskedelemre (*ius commerciale* vagy *lex mercatoria*) és nem utolsósorban a Duna és más folyamok szabályozására vonatkozó törvények megalkotása, tervezetük szövegének előkészítése, megfogalmazása körében.

Az országgyűlés végén, az előző országgyűlés befejezése után, a szabad szólás és izgatás miatt bebörtönözött ifjak, így Lovassy Tamás (1815-1892), Kossuth Lajos és társaik részére elnyert amnesztia kétségtelenül gróf Mailáth Antal (1801-1873) főkancellárral való közös fáradozásainak tulajdoníthatók.

Mailáth György 1848-ban a Felsőház elnöke volt. Tagja volt továbbá annak a bizottmánynak, delegációnak, melyet az országgyűlés 1848 decemberében Windisch-Grätz (1787-1862) herceghez, tábornagyhoz, az osztrák császári csapatok főparancsnokához a megbékélés elérése céljából küldött. 1849 januárjában Windisch-Grätz herceg Mailáth Györgyöt kérte fel és bízta meg az igazságügyi tárca vezetésével. Mailáth György azonban még ebben az évben nyugalomba vonult és 1861-ben bekövetkezett elhunytáig birtokán gazdálkodott.

Mailáth György országgyűlési beszédei a Naplókban olvashatók, melyek közül egyet a Hazai és Külföldi Tudósítások közölt.

Különös figyelem tárgyát képezte Mailáth György számára a magyar nyelv, a „*sermo Hungaricus*” ügye. A magyar nemzetiség (nemzet) ügyét, kiemelkedően fontosnak tartotta. Mailáth György több alkalommal is hangot adott a magyar nyelv ügye melletti elkötelezettségének.

Mailáth György támogatta a magyar nyelven folyó oktatást, ügyintézését és a törvénykezést, a bíraskodást. Gyakran hivatkozott az 1830. évi VII. törvénycikkre a nemzeti nyelv használatáról, az 1836. évi III. törvénycikkre a magyar nyelvről és az 1840. évi VI. törvénycikkre (ugyancsak) a magyar nyelvről. Mailáth György gondolkodását, történelemszemléletét jelentős mértékben befolyásolta hazaszeretete, példa értékű patriotizmusa.

Mailáth György felett a Magyar Tudományos Akadémián Lonovics József (1793-1867), római katolikus főpap, jeles egyháztörténész, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti és igazgatótanácsai tagja tartotta 1863-ban. Említést érdemel, hogy Lonovics József is tagja volt az 1848 decemberében Windisch-Grätz herceghez, tábornagyhoz küldött országgyűlési delegációnak. Az emlékbeszéd a Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvében nyomtatásban is megjelent.

Mailáth György eredményekben gazdag, hosszú életpályája, munkássága a hazai közélethez és tudományos életéhez egyaránt igen szorosan kapcsolódik. Mailáth György a XIX. század derekán a magyarországi jogászok körében nagy tekintélynek örvendő jogásznak, elsősorban a közjog (*ius publicum*) és a jogbölcselet (*philosophia iuris*) ismerőjének számított. Jogi vonatkozású munkái, országgyűlési beszédei széles körben ismertek voltak, nem csekély hatást gyakorolva a hazai közéletre.

Mailáth György főbb munkái

Assertiones ex universa philosophia, quas sub auspiciis ... Franc. Xav. Fuchs ... publice propugnandas suscepit ... in magno regiae scientiarum universitatis Pesthiensis palatio 1803. Posonii. (Ex praelectionibus Andreae Dugonits, Michaelis Aloysii Trenka, Stephani Szüts, Adami Tomtsáni); Beszéd, alispán hivatalától 1822. Böjtelő hava 25. és Pozsonyban tartatott megyebeli közgyűlés alkalmával lett megválásakor, Pest és Beszéde Hont vármegye főispáni székébe történt beiktatása alkalmával 1828. szept. 30. Pest (Beszéddek).

Felhasznált irodalom

Lonovics József: Emlékbeszéd id. Mailáth György fölött. In: A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyve. 10. kötet. Pest, 1863.

Hamza Gábor
egyetemi tanár, az MTA rendes tagja
Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE)
Állam- és Jogtudományi Kar
e-mail: gabor.hamza@ajk.elte.hu